

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen 24.11.2020 Köyhyyden vastaisen verkoston yleiskokous

Puhe

Hyvät Suomen köyhyyden vastaisen verkoston yleiskokoukseen osallistujat.

Ja kiitos kutsusta tulla kertomaan hallituksen kuulumisista köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisestä erityisesti koronakriisiin liittyen. Kiitos myös kutsusta viime kuussa pidettyyn köyhyyttä kokeneiden ja päättäjien tapaamiseen, johon en valitettavasti voinut tällä kertaa osallistua päällekkäisten menojen johdosta.

Marinin hallitus tavoittelee sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää yhteiskuntaa, jossa pohjoismainen hyvinvointimalli yhdistetään ilmastonmuutoksen torjuntaan. Riittävä toimeentulo ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut tuottavat hyvinvointia ja luottamusta siihen, että jokaisesta pidetään huolta. Köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen on keskeinen tavoite, joka ohjaa hallituksen päätöksentekoa. Rakennamme Suomea, jossa kaikki pidetään mukana.

Hallitus vahvistaa perusturvaa sekä torjuu eläkeläis- ja lapsiperheköyhyyttä. Käänsimme viime hallituskauden leikkauslinjan tekemällä heti kautemme alussa tasokorotukset perusturvaan, pieniin eläkkeisiin ja tiettyihin lapsiperhe-etuuksiin sekä lopettamalla sosiaaliturvan indeksijäädetykset.

Korotukset heti hallituskauden alussa olivat tärkeitä siitakin näkökulmasta, että indeksikorotukset vahvistavat niitä hallituskauden mittaan. Aktiivimallin purku toteutettiin nopeimmalla mahdollisella aikataululla.

Olemme käynnistäneet sosiaaliturvauudistuksen, joka vähentää byrokratiaa ja työllistymisen esteitä sekä vastaa työn murrokseen. Sotu-uudistuksessa keskeistä on myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Köyhyyden vähentäminen vaatii laaja-alaisia toimia eri politiikkaloikoilla sosiaaliturvan lisäksi. Muun muassa asumisen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen hinta, asiakasmaksut ja lääkekulujen omavastuudet vaikuttavat ihmisten toimeentulon kokonaisuuteen. Asiakasmaksulain uudistus on parhaillaan eduskunnassa.

Asuntopolitiikasta ja sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistamisesta on hallitusohjelmassa monta tärkeää kirjausta, joiden toteutuminen vaikuttaa ihmisten toimeentuloon. Köyhyyden ja eriarvoisuuden ehkäisyssä keskeistä on myös hallituksen panokset osaamiseen ja koulutukseen sekä oppivelvollisuuden jatkaminen aina 18 ikävuoteen asti.

Hallituksen kunnianhimoinen työllisyystavoite edellyttää sosiaaliturvan uudistamisen lisäksi panostuksia työkykyyn ja työhyvinvointiin. Työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien määrä on käännettävä laskuun ja osatyökykyisiä tuettava takaisin työelämään. Myös palkkatukea on jälleen lisätty ja TE-palveluihin panostetaan uudella tavalla.

Hallituksen toimet ovat merkittäviä, mutta eivät vielä riittäviä. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus tarkastelee vuosittain uusia mahdollisuuksia panostaa köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseen.

Hyvät kuulijat,

Lähes koko vuoden uutena haasteenamme on ollut koronapandemia, josta tekin halusitte tänään kuulla. Korona haastaa koko toimintaympäristöämme, sekä päivittäistä tekemistämme, kun esimerkiksi hallituksen ja

ministeriöiden ajasta huomattava osa on mennyt akuuttien koronatoimien valmisteluun. Tämä koskee tätäkin viikkoa, kun Suomessa ja etenkin Uudellamaalla ollaan jälleen kriittisessä tilanteessa epidemian leviämisen torjumiseksi.

Sosiaaliturvaa on kriisin aikana parannettu siten, että tulojen menetystä voidaan entistä joustavammin lieventää sosiaaliturvan avulla. Etuuskien maksatuskäytäntöjä on joustavoitettu ja työttömiksi jäävien asemaa on väliaikaisesti helpotettu muun muassa poistamalla työttömyysturvan omavastuupäivät. Työttömyysturvan suojaosa on korotettu 500 euroon ja oikeus työmarkkinatukeen on laajennettu koskemaan myös yrittäjiä.

Olemme säätäneet useammastakin uudesta etuudesta. Väliaikaista epidemiatukea maksettiin keväällä koronan johdosta palkattomasti kotona lastaan hoitaneille. Väliaikaista epidemialkorvausta maksetaan niille kaikista pienituloisimmille, jotka ovat saaneet perustoimeentulotukea kevään rajoitustoimien aikana ja ovat edelleen nyt syksyllä perustoimeentulotuen saajina.

Ennen koronakriisiä Suomen köyhyystilanteessa oli nähtävissä pieniä valonpilkahduksia. Vuonna 2019 pitkäaikaista toimeentulotukea saavien määrä laski muissa kuin yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä. Viime vuoden toimeentulotuen tarpeen lasku jäänee lyhytaikaiseksi, koska koronapandemia on heikentänyt monen talustilannetta. Koronakriisin myötä perustoimeentulotuen saajien määrä kasvoi huhtikuussa, ja tukea sai kevätkuukausina useampi henkilö kuin edellisenä vuonna.

Kriisi on iskenyt varsinkin nuorten toimeentuloon. Työmarkkina-asemaan liittyvä epävarmuus, alle 25-vuotiaita koskevat työttömyysturvan tiukemmat ehdot sekä säästöjen ja varallisuuden vähyyks johtavat normaalitilanteessakin siihen, että nuoret ovat yliedustettuina toimeentulotuen saajien joukossa. Koronakriisi on kärjistänyt nuorten toimeentulon haasteita.

Koronakriisin vaikutukset köyhyyteen näkyvät viiveellä. Nyt käytössämme olevat tilastot eivät näitä vaikutuksia vielä kuvaa. Tärkeintä on pitää huolta siitä, että toimeentulon menetykset eivät muodostu pitkäaikaisiksi esimerkiksi lomautusten tai työpaikan sulkemisen vuoksi. Erityistä huomiota on myös kiinnitettävä siihen, etteivät työttömyysjaksot pitkity.

Hallitus on tehnyt tänä vuonna lukuisia lisäbudjetteja, joilla on tuettu pienituloisia, työntekijöitä, työpaikkoja, yrityksiä, järjestöjä ja kuntia. Kaiken tämän tarkoituksena on ehkäistä koronakriisin muuttumista sosiaalisesti kriisiksi. Koronakriisistä toipumiseksi ja jälleenrakentamisen takaamiseksi tarvitsemme riittävän pitkäaikaista elvyttävää finanssipolitiikkaa, mikä osaltaan takaa myös pitkäjänteisen hyvinvointipolitiikan mahdollisuudet.

Lähivuosina lähes kolmen miljardin taloudellisia panostuksia tehdään EU:n elpymispaketin puitteissa, joka on nimetty Suomen kestävän talouden ohjelmaksi.

Hyvät kuulijat, elpymispaketista onkin hyvä siirtyä Euroopan tasolle.

On tärkeää, että EU on vastannut koronakriisiin toisin kuin edelliseen eurokriisiin, jolloin talouskurin nimissä pyrittiin sopeuttamaan taloutta ja annettiin sosiaalisen kriisin kasvaa. Muutoksesta esimerkkinä on talouspolitiikan tasolla vakaus- ja kasvusopimuksen budjettirajoitteiden poistaminen ja jo aiemmin mainittu elpymispaketti.

Samaan aikaan EU:n rooli myös arvoyhteisönä on korostunut. Meidän tulee EU-tasolla yhdistää voimamme ja edistää perusoikeuksia, kuten ihmisoikeuksia, demokratiaa ja tasa-arvoa.

Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella viime vuonna hyväksyttiin hyvinvointitalous-päätelmät, joissa korostetaan talous-, hyvinvointi- ja ympäristöpolitiikan keskinäistä tasapainoa. Koronakriisin myötä on entistä tärkeämpää, että hyvinvoinnin ja talouden vastavuoroisuus tunnustetaan päätöksenteossa.

Eriarvoisuuden vähentäminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen ovat hallituksen EU-politiikan kulmakiviä. EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen avain on sosiaalisten oikeuksien ja työelämän ajantasainen vähimmäissääntely ja sen tehokkaampi toimeenpano.

Green Deal –ohjelma on von der Leyenin komission johtoteema. Sen on myös sanottu olevan EU:n uusi strategia. On tärkeää, että taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristötoimenpiteiden vaikutukset toisiinsa huomioidaan. Suomi katsoo, että sosiaalisen oikeudenmukaisuuden on poikkileikattava kaikkea ilmastotyötä.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari hyväksyttiin Göteborgissa lähes tasan kolme vuotta sitten. Pilarin toimeenpano alkoi Junckerin komission aikana ja von der Leyenin komissio on jo antanut ensimmäiset omat aloitteensa, kuten esityksen eurooppalaisesta vähimmäispalkasta. Saksan pj-kaudella tänä syksynä on ollut esillä muun muassa vähimmäistoimeentulo.

Komissio julkaisee ensi vuoden alussa sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintasuunnitelman.

Toimintasuunnitelma olisi tarkoitus hyväksyä samaan tapaan kuin pilariakin koskeva julistus Eurooppa-neuvoston, parlamentin ja komission sosiaalihuippukokouksessa Portugalin Portossa toukokuussa.

Köyhyyden torjunnassa tulee hyödyntää kaikkia keinoja, mukaan lukien EU:n rahoitusvälineet. ESR Plus on yksi näistä välineistä torjua köyhyyttä kaikkialla Euroopassa tulevalla rahoituskaudella.

Suomen ESR Plus-ohjelmaan valmistellaan parhaillaan ja se tulee sisältämään muun muassa lapsiperheköyhyyden vähentämisen.

Suomi pitää myös tärkeänä, että asunnottomuutta vähennetään koko EU-alueella sosiaalisen pilarin tavoitteen mukaisesti. Työllisyys- ja sosiaalikomissaari Schmit on pitänyt asunnottomuutta esillä ja huomioinut Suomen pitkäkestoisen asunnottomuuden torjuntaan liittyvän ohjelmatyön.

Myös lapsiköyhyys on myös komissaari Schmitille tärkeä teema ja odotammekin ensi vuonna komissiolta eurooppalaista lapsitakuuta koskevaa ehdotusta.

Hyvät köyhyysverkoston kuulijat!

Valtiovallalla ja julkisella sektorilla on köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisessä tietenkin ensisijainen vastuunsa.

Mutta myös kansalaisyhteiskunnalla on merkittävä rooli. Kansalaisjärjestöt tuottavat tuikeitä palveluita, kokoavat ihmisiä yhteen vapaaehtoistoimintaan ja vaikuttavat epäkohtien korjaamiseen.

Tästä kaikesta työstä esitän kiitokseni myös teille. Jatketaan yhteistyötä köyhyyden vähentämiseksi niin Suomessa, Euroopassa kuin kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti koko maailmassa.